

Sygn. I C 199/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2013 r.

Sąd Okręgowy w Słupsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Banaś
Protokolant:	Małgorzata Bugiel

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2013 r. w Słupsku

na rozprawie

sprawy z powództwa Ł. B. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa – Aresztowi Śledczemu w S.

o zapłatę

1. oddała powództwo;
2. nie obciąża powoda kosztami procesu.

Na oryginale właściwy podpis

Sygn. I C 199/13

UZASADNIENIE

Powód Ł. B. (1) w pozwie wniesionym do Sądu Okręgowego w S. w dniu 24 czerwca 2013r. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Aresztowi Śledczemu w S. na swoją rzecz kwoty 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych.

W uzasadnieniu swojego żądania wskazał, że w okresie przebywania w pozwanej jednostce kwaterowany był w przepełnionych celach mieszkalnych, w których na jednego osadzonego przypadało mniej niż 3m² powierzchni, a nadto nie było właściwej wentylacji, właściwego oświetlenia, odpowiedniego kącika sanitarnego, co jego zdaniem pozbawiało go możliwości zachowania jakiegokolwiek prywatności, i powodowało uczucie przygnębienia i poniżenia. W konkluzji powyższego powód wywodził, że pozwany nie zapewnił mu humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, czym bezprawnie naruszył jego dobra osobiste w postaci godności, prywatności i intymności.

Reprezentująca pozwanego **Skarb Państwa Areszt Śledczy w S. Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa** wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa

kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany zgłosił zarzut przedawnienia roszczenia wskazując, że powód w pozwanej jednostce penitencjarnej przebywał dwukrotnie tj. w okresie od 30 lipca 2004r. do dnia 14 października 2005r. i ponownie od 4 do 23 stycznia 2008r. a zgodnie z przepisem art. 442¹ § 1 k.c. (przed nowelizacją art. 442 k.c.) roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

Dodatkowo z ostrożności procesowej pozwany podniósł, iż powodowi zapewniono warunki izolacji penitencjarnej zgodne z obowiązującymi przepisami, w tym godziwe warunki bytowe, a także pełną realizację uprawnień wynikających z kodeksu karnego wykonawczego, jak i wydanych na jego podstawie przepisów wykonawczych. Niezależnie od tego, nawet gdyby hipotetycznie przyjąć, iż powód przebywał w warunkach przeludnienia, to wskazać należy, że do dnia 6 grudnia 2009 r. w polskim porządku prawnym obowiązywał art. 248 k.k.w., zgodnie z którym w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego mógł umieścić osadzonych, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m². Wprawdzie powołany przepis został, uznany wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 r. sygn. akt (...) za niezgodny z Konstytucją RP, lecz utracił moc dopiero ze wskazanym dniem 6 grudnia 2009 r. W świetle powyższego należy stwierdzić, iż w okresie objętym żądaniem pozwu art. 248 § 1 k.k.w, korzystał z domniemania konstytucyjności, zaś wszelkie działania podjęte na jego podstawie mieściły się w granicach obowiązującego porządku prawnego.

Sąd ustalił i zważył co następuje:

Powód Ł. B. (1) w Areszcie Śledczym w S. odbywał karę pozbawienia wolności w okresie od dnia 30 lipca 2004r. do dnia 14 października 2005r. i ponownie od 4 stycznia do 23 stycznia 2008r. Cele w których powód był osadzony w trakcie pierwszego pobytu w Areszcie były czteroosobowe i przebywało w nich czterech osadzonych. Cele w których przebywał powód wyposażone były w łóżko na jedną osobę, stół więzienny, taboret więzienny dla każdego osadzonego. Urządzenia sanitarne były oddzielone od celi zabudową stałą. W kolejnym okresie powód przebywał w celach sześciuosobowych w których kresowo było dostawiane dodatkowe łóżko.

Dowód; zeznania powoda Ł. B. k. 74

Dokonane przez pozwanego okresowe kontrole co do stanu higienicznego, warunków socjalnych i czystości cel nie potwierdziły odstępstw w tym zakresie.

Dowód; protokoły z okresowej kontroli przewodów kominowych AŚ w S. w latach 2004-2005 i 2008 k. 24-26

Odnosząc się w pierwszej kolejności do najdalej idącego zarzutu strony pozwanej tj. do zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia powoda, a zatem ostatecznie co do całości zgłoszonego powództwa zważywszy na doprecyzowanie przez powoda okresu za który dochodzi zadośćuczynienia, stwierdzić należało, iż w oparciu o zebrany w sprawie materiał dowodowy w tym zeznania samego powoda zarzut ten w pełni zasługiwał na uwzględnienie.

Roszczenia powoda oparte zostały na art.445 i 448 k.c. Przepisy te stanowią podstawę do przyznania poszkodowanemu odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznana krzywdę.

Rzeczą powoda było nie tylko wykazanie przesłanek odpowiedzialności deliktowej, w tym zawinionego zachowania się strony pozwanej jako zdarzenia, z którym ustawa łączy obowiązek odszkodowawczy, oraz związku przyczynowego między tym zachowaniem a szkodą, ale również wobec zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia, iż roszczenia jego nie uległy przedawnieniu .

Powód obowiązкови temu nie sprostał.

Roszczenia powoda oparte na przywołanych powyżej przepisach kodeksu cywilnego są roszczeniami majątkowymi i jako takie ulegają przedawnieniu, a do przedawnienia stosuje się przepis art.442 §1 kc. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 10 lutego 2007r. o zmianie ustawy Kodeks Cywilny (Dz.U.Nr 80,poz.538), normujący przedawnienie roszczeń z czynów niedozwolonych. Zgodnie z art.2 przywołanej powyżej ustawy uchylającej art.442 i wprowadzającej art.442¹ kc do roszczeń wymienionych w tym przepisie, powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nie przedawnionych, stosuje się przepisy art.442¹ kc. Powołany przepis stanowił, że roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym przedawnia się z upływem lat trzech od dnia w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia. Zgodnie z art. 442¹ k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia.

W pełni zgadzając się z utrwalonym w orzecznictwie kierunkiem wykładni art.442 kc , iż „właściwą chwilą dla określenia 3 letniego biegu przedawnienia jest moment dowiedzenia się o szkodzie, gdy poszkodowany zdaje sobie sprawę z ujemnych następstw zdarzenia wskazujących na fakt powstania szkody”, Sąd dokonał ustaleń w tym zakresie. Powód swoje żądanie opierał na twierdzeniu, iż doświadczał dyskomfortu z powodu niewłaściwych warunków. Musiał zatem mieć świadomość negatywnych odczuć w chwili gdy ich doznawał, a nie dopiero w chwili gdy wniósł pozew. Musiał też mieć świadomość kogo obciąża odpowiedzialność za swe negatywne odczucia.

Z treści zeznań powoda Ł. B. (1) w sposób nie budzący żadnych wątpliwości wynika, że powód od samego początku tj. osadzenia w pozwanej jednostce penitencjarnej w lipcu 2004r. zdawał sobie sprawę z zaniedbań pozwanego naruszających jego dobra osobiste, a polegających na niezapewnieniu mu jak twierdził właściwych warunków odbywania kary, poprzez umieszczanie go w celiach jak twierdził przeludnionych, brudnych, wymagających remontu, z tytułu czego doznał szkody w postaci pogorszenia stanu psychicznego. Nie może być usprawiedliwieniem dla opieszałości w dochodzeniu roszczeń, fakt braku wiedzy o możliwości wystąpienia przeciwko pozwanej jednostce Skarbu Państwa z powództwem odszkodowawczym.

Pozew wniesiony został 24 czerwca 2013r., a więc ze znacznym przekroczeniem terminu do dochodzenia tego rodzaju roszczeń o jakim mowa wyżej. Z tych zatem już względów powództwo podlegało oddaleniu, zważywszy na zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia.

Odnosząc się jednak przy okazji również merytorycznie do zgłoszonego powództwa, to przed przystąpieniem do rozważań wskazać należy, iż według twierdzeń pozwanego, które nie zostały zakwestionowane przez powoda, więc w świetle art.230 kpc należy uznać je za bezsporne, ostatni dzień pobytu powoda w celi gdzie jak wskazywał wystąpiło przeludnienie, czyli w celi w której nie była zachowana norma co najmniej 3 m² na jednego osadzonego, to 23 styczeń 2008r. Jest to fakt istotny ze względu na obowiązujący do dnia 6 grudnia 2009r. przepis art.248§1 kkw, który przed uchyceniem (art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. Nr 190, poz. 1495) obowiązywał w brzmieniu: „W szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może umieścić osadzonych, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3m². Badaniem zgodności tego przepisu z Konstytucją zajmował się Trybunał Konstytucyjny w sprawie (...), wskazanej również w uzasadnieniu pozwu przez powoda. W wyroku wydanym w tej sprawie w dniu 26 maja 2008r. (Dz. U. 96, poz. 620) Trybunał rzeczywiście orzekł, że „Art. 248 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. 1997 r. Nr 90 poz. 557, ze zm.) jest niezgodny z art. 40, art. 41 ust. 4 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 31 ust. 3 Konstytucji”. Sentencja tego wyroku zawiera jednak również pkt II, stanowiący, iż „Przepis wymieniony w części I wyroku traci moc obowiązującą z upływem 18 (osiemnastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, co nastąpiło z dniem 5 grudnia 2009r., bowiem sentencja wyroku Trybunału Konstytucyjnego została ogłoszona 5 czerwca 2008r. Jednocześnie weszła w życie wskazana wyżej ustawa z dnia 9 października 2009r. o zmianie kkw, która uchyliła art. 248 kkw. Do czasu uchycenia tego przepisu stanowił on obowiązujące prawo, więc wypełnienie

jego dyspozycji sprawiło, że uchylona była bezprawność działania lub zaniechania, podmiotu zobowiązanego do stosowania przepisu art. 110 kkw.

Powyższe oznacza, iż przepis artykułu 248 kkw, dający możliwość odstąpienia, przy zachowaniu odpowiednich warunków, od zapewnienia osadzonemu minimalnego metrażu na jedną osobę w celi – 3 m², obowiązywał przez cały okres, kiedy powód był osadzony w celach, w których jak twierdził panowało przeludnienie.

Zauważyć należy, iż na styku praw jednostki a praw zagwarantowanych ogółowi niejednokrotnie dochodzi do problemu ograniczenia uprawnień jednostkowych celem zagwarantowania prawa ogółu, bądź też odwrotnie. W przypadku gdy dojdzie do konieczności ograniczenia praw jednostki, ograniczenia te muszą być każdorazowo uznane za niezbędne (konieczne) w demokratycznym państwie prawnym, ze względu na interes bezpieczeństwa publicznego, ochronę porządku prawnego lub prawa i wolności innych osób. Ograniczenia te precyzuje Konstytucja (art. 31 ust. 3 i art. 41 ust. 1), a także przepisy prawa międzynarodowego, które zostały ratyfikowane przez Polskę (w tym art. 9 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych czy art. 5 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności).

Indywidualizując powyższy problem na potrzeby niniejszego postępowania stwierdzić należy, że żadne z dóbr osobistych, także te wskazane przez powoda, nie mają charakteru absolutnego - bezwzględnego. W określonych przypadkach przepisy prawa mogą bowiem przewidywać ich uzasadnione ograniczenie. Do takiego uzasadnionego przypadku zaliczyć należy także stan jakim jest okres odbywania kary pozbawienia wolności. Oczywistym jest, iż już sama istota kary pozbawienia wolności polega na czasowym ograniczeniu wskazanych przez powoda dóbr osobistych. Ograniczenie to jednakże, jak sama nazwa wskazuje, nie ma charakteru całkowitego. Następuje tylko w tym zakresie, w jakim jest to konieczne dla zapewnienia realizacji dobra chronionego przez państwo, w tym zakresie, w jakim ograniczenie to można uznać jako normalny element kary pozbawienia wolności.

Sąd Okręgowy podziela opinię powoda, że warunki odbywania kary pozbawienia wolności stworzone w pozwanej jednostce penitencjarnej mogły być nie komfortowe i nie zawsze umożliwiały mu zachowanie prywatności w takim stopniu, jakiego by sobie życzył. Powód powinien jednakże pamiętać o tym, że osadzony zawsze musi się liczyć z ograniczeniem przestrzeni życiowej, prywatności, intymności oraz niższym niż na wolności standardem życia. Stanowią one bowiem istotę kary pozbawienia wolności. W tym też zakresie godność i wolność osoby osadzonej musi czasami doznać ograniczeń. W ocenie Sądu stan faktyczny niniejszej sprawy nie wskazuje na to, by ograniczenia i niedogodności związane z odbywaniem kary pozbawienia wolności, które spotkały powoda były szczególnie dotkliwe. Jak stwierdził Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (uzasadnienie wyroku z dnia 6 grudnia 2007 roku, sygn. akt (...)), samo osadzenie w niekomfortowych warunkach nie jest wystarczającą podstawą do uwzględnienia żądanie zasądzenie zadośćuczynienia. Warunki, w których przebywał powód nie mogą być bowiem ocenione jako niegodziwe, gdyż osoba osadzona musi się liczyć z ograniczeniami i dolegliwościami. Możliwość domagania się zadośćuczynienia istnieje natomiast wówczas, gdy umieszczenie w celi zostało połączone z jednoczesnym naruszeniem takich podstawowych standardów jak zapewnienie każdemu osadzonemu oddzielnego miejsca do spania albo oddzielenia węzła sanitarnego od ogólnej przestrzeni celi.

Niezależnie od tego, wskazać należy, iż powód w sprawie tej nie zaferował jakiegokolwiek dowodu, który potwierdzałby jego zarzuty zawarte w pozwie, a które odnosiłyby się do okresu odbywania przez niego kary pozbawienia wolności. Analizując uzasadnienie pozwu oraz treść zeznań powoda stwierdzić należy, iż powód poza ogólnikowymi twierdzeniami na temat stopnia naruszenia jego dóbr osobistych, nie powołał żadnych konkretnych dowodów na fakty mogące stanowić przesłankę do szczegółowych ustaleń w przedmiocie skutków umieszczenia go w przeludnionych, brudnych i pozbawionych wentylacji celach, oraz konkretnego wpływu tegoż osadzenia na jego zdrowie.

W orzeczeniu z dnia 17 grudnia 1996 r.,(I CKU 45/96, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 76 z glosą A. Zielińskiego, Pal. 1998, nr 1-2, s. 204 i nast.), Sąd Najwyższy stwierdził zaś, iż rzeczą sądu nie jest zarządzenie dochodzeń w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie, ani też sąd

nie jest zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232). Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227) spoczywa na stronie, która z tych faktów wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.).

Na koniec podkreślenia wymaga, że powód naruszając porządek prawny miał zapewne świadomość, że za popełnione przestępstwo zostanie mu wymierzona kara, a to z kolei spowoduje odizolowanie, ograniczenia i konieczność przebywania na znacznie mniejszych powierzchniach niż na wolności. Państwo w miarę swoich możliwości finansowych realizuje obowiązki humanitarnego wykonywania kary pozbawienia wolności m.in. poprzez nieodpłatne dostarczenie cel więziennych o określonym standardzie, wyżywienia, stworzenie osadzonym możliwości podejmowania nauki i spędzania wolnego czasu w placówkach penitencjarnych, jednakże nie można oczekiwać, że przeznaczy wszystkie posiadane środki na ten właśnie cel. Prawomocnie orzeczona kara bezwzględnego pozbawienia wolności, jak i warunki jej odbywania, są naturalną konsekwencją przestępczej przeszłości skazanego, stanowiąc element polityki karnej w postaci prewencji indywidualnej (odstraszającej sankcji za popełnienie czynu zabronionego). Natomiast odbywanie kary pozbawienia wolności jest w sposób immanentny związane z licznymi ograniczeniami niedogodnościami, a obowiązkiem Skarbu Państwa – jako podmiotu odpowiedzialnego w ramach tzw. imperium za realizację polityki penitencjarnej jest jedynie zapewnienie osadzonym ustawowo określonych standardów (por. wyrok SA w Łodzi z dnia 6 marca 2013r. (...)).

W konsekwencji stwierdzić należy, że niezależnie od podstawy oddalenia powództwa z powodu przedawnienia dochodzonego roszczenia, to powód nie wykazał także okoliczności przebywania w celi przeludnionej, lub by w inny sposób doszło do naruszenia jego godności czy prawa do intymności, a w konsekwencji zasadności skutecznego domagania się ochrony w oparciu o art. 24 k.c. w związku z art. 448 k.c. tym samym żądanie z tytułu zadośćuczynienia, i z tych względów podlegałoby oddaleniu.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 kpc i 102 kpc.

Zgodnie z treścią art.102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów lub nie obciążyć jej w ogóle kosztami. Natomiast według art.98 §1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. A zatem decydujące znaczenie dla obowiązku zwrotu kosztów procesu ma jego wynik, zaś wyjątek od powyższej ogólnej zasady przewiduje art.102 k.p.c., który pozwala w szczególnie uzasadnionych wypadkach na zasądzenie od strony przegrywającej tylko część kosztów lub nie obciążanie jej w ogóle kosztami, przy czym przepis ten nie może być rozszerzająco wykładany i wyklucza uogólnianie, a może być stosowany w zależności od konkretnego przypadku.

Do kręgu okoliczności uzasadniających zastosowanie art. 102 należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu (dążenie do szybkiego zakończenia procesu, do szybkiego wyjaśnienia wszystkich istotnych faktów), jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego czy sytuacji życiowej. Okoliczności te powinny być oceniane z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego (por. postanowienie SN z dnia 14 stycznia 1974r., sygn. IICZ 223/73, LEX nr 7379).

Powód postanowieniem Sądu wydanym w niniejszej sprawie w dniu 9 lipca 2013r. został zwolniony od obowiązku uiszczania kosztów sądowych.

Aktualnie odbywa on karę pozbawienia wolności, obecnie w Zakładzie Karnym w C., nie pracuje, nie posiada żadnego majątku.

W ocenie Sądu orzekającego w niniejszej sprawie, sytuacja powoda nie uległa zmianie w stosunku do początkowej fazy procesu i nadal zachodzi tego rodzaju szczególny wypadek uzasadniający zastosowanie art.102 k.p.c.

Na oryginale właściwy podpis